

УДК 37:004

БУГАЙЧУК К. Л.,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2429-5010>

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У доповіді аналізується сучасний стан організації освітнього процесу у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання в умовах карантинних заходів. Сформульовані пропозиції щодо удосконалення змісту дистанційних курсів та порядку їх проведення.

Ключові слова: освітній процес, дистанційне навчання, МВС України, заклади вищої освіти.

Запровадження новітніх освітніх технологій в діяльність закладів вищої освіти системи МВС України є не тільки вимогою часу, яку спричиняє стрімкий інформаційний розвиток світового суспільства, але й гідним викликом на складні соціально-економічні умови в яких перебуває країна.

У 2020 році весь світ опинився перед загрозою поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, що зумовило з боку керівництва держави та Міністерства внутрішніх справ України застосування жорстких карантинних заходів та внесення суттєвих змін в організацію освітнього процесу.

Так, на виконання наказу Міністерства освіти та науки № 406 від 16 березня 2020 року «Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19» керівникам установ освіти і закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти на період карантину була висунута вимога щодо виконання освітніх програм закладів освіти шляхом організації освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання, що не передбачає відвідування закладів освіти її здобувачами [1].

Отже слід констатувати, що використання технологій дистанційного навчання стало для закладів вищої освіти МВС України стало єдиним варіантом продовження освітнього процесу в умовах загальносвітової пандемії.

Разом із цим вважаємо зупинитися на деяких організаційних моментах, які можуть покращити процес організації дистанційного навчання усіх категорій осіб, що здобувають вищу освіту та проходять професійне навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Так викладачі закладів вищої освіти системи МВС отримали завдання щодо розробки дистанційних курсів за власними навчальними дисциплінами із метою забезпечення здійснення освітнього процесу в умовах віддаленості їх аудиторії на період карантинних заходів.

Аналіз дистанційних курсів, що розробляються викладачами вишів системи МВС дозволяє говорити, що в основному теми формуються шляхом завантаження текстового матеріалу та додавання тестів. Так існують виключення, при яких до змісту курсів додаються завдання або офлайн відеолекції.

Разом із цим розробка дистанційного курсу має починатися із аналізу цільової аудиторії, його змісту та умов проведення.

По-перше, слід, визначитися із категорією слухачів для яких буде розроблятися відповідний дистанційний курс:

- студенти ЗВО МВС;
- курсанти ЗВО МВС;
- слухачі курсів підвищення кваліфікації;
- слухачі курсів первинної професійної підготовки.

По-друге, необхідно врахувати умови, в яких перебувають слухачі курсу, оскільки від цього залежить майбутній зміст курсу: обсяг матеріалу, домашніх завдань, формат викладення матеріалу, і взагалі – форми організації освітнього процесу.

- слухачі курсів знаходяться вдома в т.ч. в режимі самоізоляції;
- слухачів курсів виконують обов'язки із забезпечення публічного порядку та безпеки.

Останній пункт є важливим, оскільки відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 березня 2020 року № 339-р «Про заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку, спрямовані на запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», наказу МВС України від 24 березня 2020 року № 283 «Про залучення особового складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських до заходів забезпечення публічного порядку», в період з 30 березня до 24 квітня 2020 року постійний та перемінний склад ЗВО МВС було направлено у розпорядження та безпосереднє підпорядкування територіальних підрозділів головних управлінь Національної поліції в областях та м. Києві для надання практичної допомоги щодо забезпечення публічної безпеки і порядку [2].

По-третє, слід врахувати зміст та специфіку навчальної дисципліни:

- чи потрібно особисте відпрацювання практичних навичок під керівництвом викладача;
- чи містить дисципліна інформацію з обмеженим режимом доступу;
- чи вимагає дисципліна опанування специфічними програмними компонентами чи продуктами.

Маємо підкреслити, що викладачам треба скористуватися положеннями методичних рекомендацій щодо організації підвищення кваліфікації працівників Національної поліції за дистанційною формою навчання, які були впроваджені в практичну діяльність дорученням МВС України від 22.09.2017 [3].

Так, вважаємо, що кожна тема дистанційного курсу має містити наступні обов'язкові елементи:

- лекції (теоретичний матеріал);
- додаткові навчальні матеріали (відео, фото, документи професійного спрямування);
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- тестові завдання для самоконтролю;

До структури окремої теми можуть бути включені й інші навчальні матеріали, що відповідають її змісту та спрямовані на удосконалення знань, вмінь та навичок слухачів: мультимедійні навчальні матеріали, віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання, ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх виконання та проходження, форуми, інші ресурси навчального призначення.

На початку кожного курсу слід розробити так званий організаційно-методичний блок, який має містити наступні матеріали: 1) характеристики курсу (стисла інформація про курс), 2) навчальну програму (тематичний план), яка затверджена у встановленому порядку, 3) розклад навчальних занять, консультацій, контрольних заходів, 4) методичні рекомендації щодо роботи з курсом, 5) шкалу оцінювання (критерії оцінювання); 6) електронну бібліотеку загальних джерел та нормативні акти.

Стосовно особливостей організації освітнього процесу слід зазначити, що його основними формами є самостійна робота, навчальні заняття, контрольні заходи. Тому, в

залежності від умов, які ми описали вище, можливі декілька варіантів організації освітнього процесу:

1) курсанти (студенти, слухачі) перебувають за місцем проживання. Бажаний варіант лекцій – онлайн, консультації проводяться через форум, або будь-який сервіс відеоконференцій. Тестові та практичні завдання виконуються дистанційно, в той же час можлива організація онлайн практичних занять чи семінарів.

2) курсанти (слухачі) задіяні для забезпечення публічного порядку та безпеки. Бажаний варіант лекцій – офлайн із наданням як текстового матеріалу, так і паралельним створенням відеозаписів теоретичного матеріалу консультації проводяться через форум, або будь-який сервіс відеоконференцій. Тестові та практичні завдання виконуються дистанційно;

3) для дисциплін, що потребують очного відпрацювання практичних навичок, доцільно створювати дистанційні курси за принципом «курс, як електронний ресурс». Його сутність полягає у розміщенні теоретичного матеріалу, відеолекцій, інших мультимедіа ресурсів без поточного та підсумкового контролю. В цьому випадку дистанційний курс виступає як база знань за відповідною дисципліною.

Окремо слід проаналізувати порядок здійснення поточного та підсумкового контролю в дистанційних курсах. Контрольні заходи забезпечуються спеціальною системою навчальних завдань у формі тестів, фабул, проектів, проблемних питань та ін. Навчальні завдання мають забезпечувати досягнення слухачем цілей відповідного дистанційного курсу.

Отже, звертаємо увагу, що виконання тестових завдань не є єдиною формою здійснення контролю, оскільки від курсантів, студентів та слухачів на практиці майбутня професія потребуватиме вирішення практичних завдань із застосування норм права в конкретних життєвих ситуаціях. Отже, на наш погляд, доцільно поєднувати зазначені форми контролю, оскільки тільки тестовими завданнями неможливо досягти запланованих результатів навчання із багатьох навчальних дисциплін.

Виконання практичних завдань може виступати формою проміжного контролю, або складовою частиною підсумкового. Виконання таких завдань може здійснюватися із використанням ресурсів «Завдання» або «Форум», що є складовою практично кожної системи управління навчанням.

Стосовно використання тестів вважаємо, що не слід встановлювати жорсткі строки їх складання (бажано надавати можливість їх вирішення протягом доби), крім того доцільно надавати слухачам 3-4 спроби та зараховувати найкращу оцінку.

В той же час необхідно зазначити, що база тестових завдань має бути більше ніж, кількість завдань, що пропонується вирішувати. Це дасть можливість уникнути ситуацій вирішення тесту іншою особою, або підбору варіантів відповіді. Отже рекомендується створення тесту шляхом наповнення бази тестових завдань з мінімального розрахунку 1/3 та генерації випадкових питань з кожної теми дисципліни⁵ обмеження часу на складання тесту, а також надання для підсумкового контролю декількох варіантів практичних завдань.

В частині використання систем управління навчанням, то можемо констатувати, що заклади вищої освіти системи МВС використовують LMS Moodle, в той же час починаючи з 2019 року керівництвом МВС запроваджуються системні заходи щодо розбудови інформаційно-телекомунікаційної системи «Освітньо-науковий портал Міністерства внутрішніх справ України». Її основними завданнями є: підтримка освітньої та наукової діяльності у закладах вищої освіти МВС за рахунок інтеграції їх інформаційних систем у єдиний інформаційний простір; створення єдиної інформаційної інфраструктури для обробки інформації в сфері освітньої та наукової діяльності, у тому числі статистичної; створення умов для впровадження нових інформаційних технологій та інновацій в основні напрями діяльності закладів вищої освіти МВС; сприяння профорієнтаційній роботі з кандидатами на навчання тощо. Отже найближчим часом виникне потреба в уніфікації структури та

⁵ Наприклад, якщо на підсумковий контроль винесено 20 питань, то база тестових завдань має складатися, щонайменше, із 60 питань

матеріалів дистанційних курсів, що створюються для окремих категорій здобувачів вищої освіти.

Підсумовуючи проведене дослідження маємо зробити наступні висновки:

1. Зміст дистанційних курсів, що розробляються для здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС потребує удосконалення в залежності від певної категорії слухачів, змісту навчальної дисципліни та умов її проведення.
2. Слід більш активно застосовувати практичні завдання, як форму здійснення поточного та підсумкового контролю.
3. Викладачам доцільно оптимізувати базу тестових завдань, шляхом збільшення їх кількості та застосування механізму їх випадкового генерування на контрольних заходах.
4. Створені дистанційні курси цілком можливо застосовувати в подальшому для організації освітнього процесу курсантів та студентів денної форми навчання, у тому числі як електронного ресурсу відповідної дисципліни.

Список бібліографічних посилань

1. Про організаційні заходи для запобігання поширенню коронавірусу COVID-19 : Наказ МОН України від 16.03.2020 № 406 // Університет «КРОК» : сайт. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/other/71755/> (дата звернення: 10.04.2020).
2. Про заходи із забезпечення публічної безпеки і порядку, спрямовані на запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.03.2020 № 339-р // Урядовий портал : офіц. сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zahodi-iz-zabezpechennya-publichnoyi-bezpeki-i-poryadku-spryamovani-na-zapobigannya-poshirennyu-na-teritoriyi-ukrayini-gostroyi-respiratornoyi-hvorobi-covid-19-339230320> (дата звернення: 10.04.2020).
3. Методичні рекомендації щодо організації підвищення кваліфікації працівників Національної поліції за дистанційною формою навчання : Доручення МВС України від 22.09.2017 № 13930/05/22-2017.

Отримано 16.04.2020

